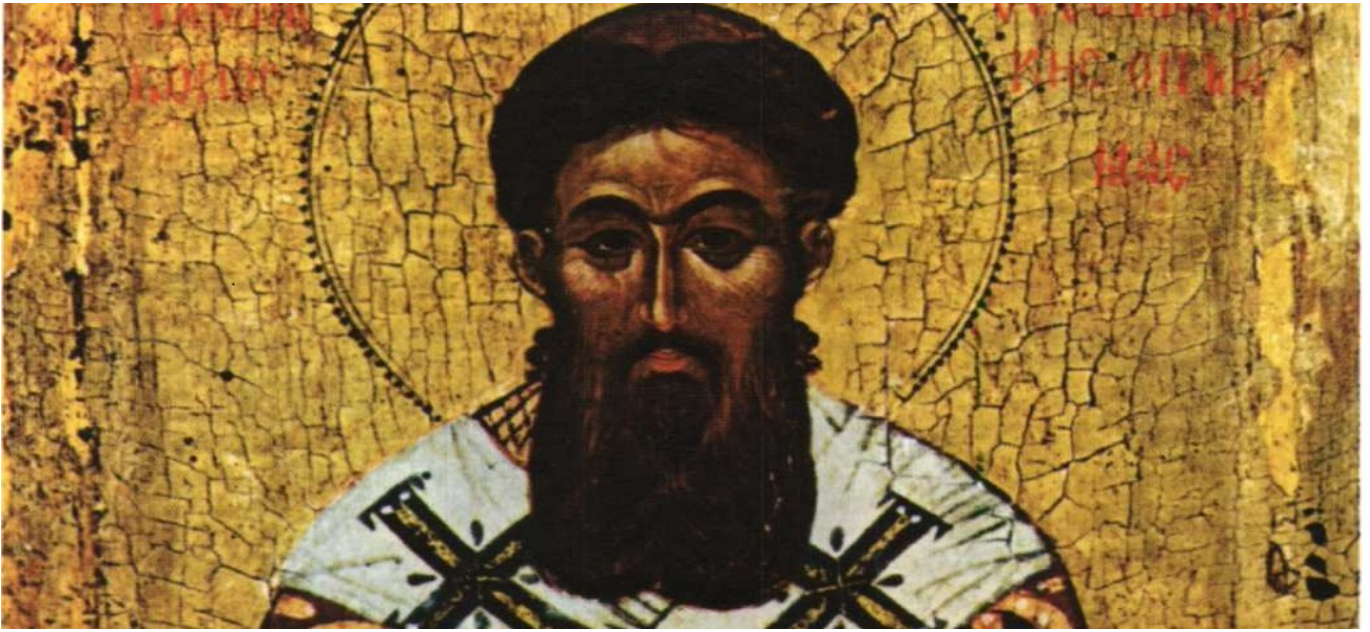

Η Απλότητα του Θεού κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά - 3ο Μέρος

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#)

[Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.](#)

Η αφομοίωση αυτή, που μυσταγωγεί την θέωση του ανθρώπου και την σω-τηρία όλου του κόσμου, πραγματοποιείται με την χάρη του Θεού και τον ασκητικό αγώνα του ανθρώπου. Πρώτος ο ανθρώπινος νους ανυψούμενος προς τον «πρώτον Νουν» δέχεται ανάλογα με την δεκτικότητά του «τον αρραβώνα των μελλόντων αγαθών». Έτσι μετασκευάζεται ο ίδιος και διά του εαυτού του με-τασκευάζει «το συνημμένον σώμα προς το θειότερον ... προοιμιαζόμενος την υπό του πνεύματος επί του μέλλοντος αιώνας της σαρκός κατάποσιν»[1]. Η μετασκευή αυτή δεν έχει θεωρητικό αλλά εμπειρικό χαρακτήρα. Δεν συντελείται με τον συνήθη αισθητό τρόπο, αλλά γίνεται «υπεραισθητώς αισθητή»[2]. Η «αίσθησις των μελλόντων αγαθών» βιώνεται από τον άνθρωπο πνευματικά με τις λεγόμενες πνευματικές νοερές αισθήσεις. Όλες αυτές οι αισθήσεις συνο-ψίζονται σε μία πνευματική νοερά αίσθηση, η οποία χαρακτηρίζεται έτσι, γιατί υπερβαίνει και υπερβάλλει κάθε φυσική αίσθηση.

Ο μακρυσμένος από τον Θεό άνθρωπος προχωρεί σε διαρκώς αυξανόμενη διάσπαση που διαβρώνει την προσωπική και την κοινωνική ζωή του. Όσο παραμένει στην κατάσταση αυτήν αδυνατεί να ολοκληρωθεί ως πρόσωπο και να προσεγγίσει την πληρότητα της θείας απλότητας που εικονίζει. Επειδή ο Θεός είναι απλός και ασύνθετος, θέλει και οι ψυχές που τον πλησιάζουν να είναι απλές και ακέραιες[3]. Η προσέγγιση αυτή αρχίζει με την περισυλλογή και επα-ναφορά του νου στην καρδιά, που αποτελεί κατά τον άγιο Γρηγόριο «το των λογισμών ταμείον»[4].

Όταν ο άνθρωπος παραμένει προσηλωμένος στα αισθητά και τα φθαρτά, τότε και ο νους του γίνεται σαρκικός. Όταν όμως ο νους επιστρέφει στην καρδιά και υψώνεται στον Θεό, τότε και η σάρκα συνανυψώνεται με αυτόν, μετα-σκευάζεται και γίνεται «οίκημα Θεού»[5]. Η ησυχαστική ζωή με την μονολόγιστη ευχή επιμελείται την επιστροφή του νου στην καρδιά. Αυτή πραγματοποιείται με την συνεργία της θείας χάριτος και καθιστά τον άνθρωπο κύριο του εαυτού του. Έτσι ενοποιείται και μπορεί πλέον να κατευθύνει ολόκληρη την ύπαρξή του στον Θεό εφαρμόζοντας την πρώτη και μεγάλη εντολή· «αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της καρδιάς σου και εξ όλης της ψυχής σου και εξ όλης της διανοίας σου και

εξ όλης της ισχύος σου»[6].

Το σώμα δεν εμποδίζει την κίνηση του ανθρώπου προς την θεοειδή απλότητα. Αντιθέτως μάλιστα αυτό προσφέρεται ως «τόπος» προσεγγίσεώς της. Αυτό βεβαιώνει και ο ησυχασμός. Επαναλαμβάνοντας τον όσιο Ιωάννη τον Σιναΐτη ο Παλαμάς γράφει· «ησυχαστής εστιν ο το ασώματον εν σώματι περιορίζειν σπεύδων»[7]. Το δυσχερές και παράδοξο αυτό έργο ενοποιεί τον άνθρωπο και προετοιμάζει την θέωσή του. Γι' αυτό και ολόκληρη η ησυχαστική ζωή είναι προσανατολισμένη στην ενοποίηση του ανθρώπου· ενοποίηση του διασκορπι-σμένου νου, συγκέντρωση του ασώματος αυτού νου μέσα στο σώμα, αυτοσυγκέντρωση του όλου ανθρώπου στο ενδότατο σώμα του που ονομάζεται καρ-διά[8]. Τον σκοπό αυτόν υπηρετεί και η μονολόγιστη ευχή. Όπως ο απλός Θε-ός, προκειμένου να αποκαλύψει στον άνθρωπο τον εαυτό του, προφέρει συνή-θως μία μόνο πρόταση, έτσι και ο άνθρωπος που αναζητεί την ενοποιό απλότητα, απευθύνεται προς τον Θεό με μονολόγιστη ευχή[9].

Ο Θεός είναι ζηλωτής. Δεν θέλει τον άνθρωπο μοιρασμένο· τον θέλει ολό-κληρο. Και μόνο όταν ενοποιηθεί ο διασπασμένος και διαμοιρασμένος από την αμαρτία και τα πάθη του άνθρωπος, μπορεί να σταθεί μπροστά στον Δημιουργό του και να ανταποκριθεί στην εντολή του. Όταν ο άνθρωπος συγκεντρωθεί στον εαυτό του και τον Θεό, γίνεται «έν πνεύμα εν Κυρίω». Συνδέεται με τον Θεό Λόγο, στον οποίο κατά μίαν απερινόητη απλότητα, όπως λέει ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, οι λόγοι των όντων «ενοειδώς και εισι και υφεστήκασιν», γίνεται ενοειδής και υπερβαίνει κάθε διαίρεση[10]. Την κατακόρυφη αυτή ενότητα ακολουθεί και η οριζόντια πλάτυνση, που αγκαλιάζει αγαπητικά και ενοποιεί όλον τον κόσμο. Έτσι η ενότητα γίνεται ουσιαστικά συνώνυμη με την απλότητα. Ο άνθρωπος ενοποιείται, αγκαλιάζει ολόκληρη την κτίση και την «αναφέρει» μαζί με τον εαυτό του στον Θεό, φανερώνοντας έτσι στην πληρότητά της και την «κατ' εικόνα Θεού» κατασκευή του[11].

Ο τόπος της συναντήσεως του ανθρώπου με τον Θεό είναι η καρδιά του ανθρώπου. Κατά την χαρακτηριστική εικόνα του βιβλίου της Αποκαλύψεως ο Χριστός στέκεται στην πόρτα και κτυπά. Αν κάποιος ακούσει την φωνή του και ανοίξει την πόρτα, θα μπει μέσα και θα δειπνήσει μαζί του[12]. Όταν ο πιστός ενώνεται πραγματικά με τον Χριστό, τότε αποκτά, όπως γράφει ο Απόστολος Παύλος, «νουν Χριστού»[13], ή, όπως σημειώνει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο Χριστός αρμόζεται «ως μέλος ηγεμονικόν» του ανθρώπου[14]. Έτσι θεωρεί τα πνευματικά, στο μέτρο κατά το οποίο καθιστά τον νου του δεκτικό του θείου φωτισμού[15].

Η αλήθεια του Θεού δεν επιδέχεται μερισμό ή διαίρεση, αλλά μερίζεται αμερίστως και μετέχεται αδιαιρέτως. Και η πνευματική αίσθηση της αλήθειάς του

προσεγγίζεται από τον άνθρωπο με τον θείο φωτισμό, όταν έχει τον νου του καθαρό από τα πάθη. Η αίσθηση αυτή, που δεν είναι μόνο πνευματική, εφ' όσον είναι αίσθηση, αλλά ούτε μόνο αίσθηση, εφ' όσον είναι πνευματική, γίνε-ται άμεσα αντιληπτή, όχι μόνο όπως η αίσθηση των αισθητών, αλλά ακόμα εντονότερα[16]. Με τον τρόπο αυτόν εξέρχεται ο άνθρωπος από την κοσμική διά-σπαση και πολλαπλότητα, και μετέχει στην θεία ενότητα και απλότητα. Η ολο-κλήρωση της μετοχής αυτής απόκειται στον μέλλοντα αιώνα, όπου ο Θεός ενωμένος με τον καθένα από τους θεουμένους θα έχει μία ενέργεια με αυτούς[17].

Η ενότητα αυτή χαρακτηρίζει και την Εκκλησία ως σώμα Χριστού και κοι-νωνία θεώσεως. Η Εκκλησία είναι μία. Και η ενότητα της Εκκλησίας ως καθολικότητα και πληρότητα ταυτίζεται με την αλήθεια και την απλότητα. Όπως επιγραμματικά σημειώνει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, «οι της του Χριστού Εκκλησίας της αληθείας εισί και οι μη της αληθείας όντες ουδέ της του Χρι-στού Εκκλησίας εισίν»[18]. Η αλήθεια, όπως και η απλότητα, δεν διασπάται ούτε μερίζεται. Το αληθές είναι «έν», ενώ το «ψεύδος πολυσχιδές»[19]. Η απλότητα, ως άκτιστη ενέργεια του Θεού της αληθείας, περιπτύσσεται ολόκληρη την κτί-ση, και μέσω του ανθρώπου, που βρίσκεται στο μεθόριο του υλικού και του πνευματικού κόσμου, κατευθύνει τα πάντα προς την απλοποιό ενότητα, προς την εν Θεώ πληρότητά τους.

[1] Βλ.Γρηγορίου Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 1,3,33, ό.π.,Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα,τομ.1, Θεσσαλονίκη 1962,σ.444.

[2]Γρηγορίου Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 2,3,34, ό.π.,σ.568.

[3] Ιωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ 24,9.

[4] Βλ. Γρηγ. Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 1,2,3,ό.π., σ.396.

[5] Βλ. Γρηγ. Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 1,2,9,ό.π., σ.402.

[6] Μαρκ.12,30. Πρβλ. Ματθ. 22,37.

[7] Γρηγ. Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζόντων 1,2,6,ό.π., σ.399. Πρβλ. Ιωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ 27,5.

[8] Γρηγ. Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζοντων 1,2,3,ό.π.,σ.396.

[9] Βλ. Αρχιμ. Ζαχαρία(Ζαχάρου), Πιστοί στη διαθήκη της Αγάπης, Έσσεξ Αγγλίας 2012, σ.385 κ.ε., όπου και περισσότερα.

[10] Βλ. Μαξίμου Ομολογητού, Μυσταγωγία 5, PG 91,681B.

[11] Βλ. Γρηγ. Παλαμά, Προς Ξένην 59, Συγγράματα, τομ. 5, σ.224.

[12] Βλ. Αποκ.3,20.

[13] Βλ. Α΄ Κορ. 2,16.

[14] Γρηγ. Παλαμά, Υπέρ των ιερώς ησυχάζοντων 1,3,16, Συγγράματα, τομ.1.σ.426.

[15] Βλ.ό.π.,1,3,17,σ.427.

[16] «ορά γαρ, ουκ αισθήσει μεν, ως η αίσθησις δε τα αισθητά τρανώς και τρανότερον ή αύτη» Υπέρ των ιερώς ησυχάζοντων 1,3,21, Συγγράματα, τομ 1, σ.432.

[17] Βλ. Γρηγ. Παλαμά, Προς Γαβράν 29, Συγγράματα, τομ 2, σ.357. Πρβλ. Μαξίμου του Ομολογητού, Περί αποριών, PG 91,1076C.

[18] Γρηγ. Παλαμά, Αναίρεσις γράμματος Ιγνατίου 3, Συγγράματα, τομ 2, σ. 627.

[19] Βλ. Μαξίμου Ομολογητού, Κεφάλαια θεολογικά, PG 91,1076B.

Πηγή: Περιοδικό ΘΕΟΛΟΓΙΑ τ. 3^{ος} (2012), τομ. ΠΓ. σ. 63-71.

<http://bit.ly/1fFMz3d>